

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Saloviita, Timo

Title: Erityispedagogiikan taskuraamattu täytti 20 vuotta

Year: 2016

Version:

Copyright:

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Saloviita, T. (2016). Erityispedagogiikan taskuraamattu täytti 20 vuotta. *Kasvatus*, 47(2), 197-198.

Erityispedagogiikan taskuraamattu täytti 20 vuotta

Moberg, Sakari; Hautamäki, Jarkko; Kivirauma, Joel; Lahtinen, Ulla; Savolainen, Hannu & Vehmas, Simo. 2015. Erityispedagogiikan perusteet. Jyväskylä: PS-Kustannus, 231 s.

Erityispedagogiikan perusteet” on tehty erityiskasvatuksen perusopinnojen oppikirjaksi. Vuoden 2015 painos on kolmas versio yli 20 vuotta sitten julkaistusta teoksesta. Vaikka luvuilla nyt on erikseen nimetyt kirjoittajat, taitto viestii edelleen siitä, että tekijät seisovat yhteisrintamassa toistensa sanojen takana.

Nimestään huolimatta teos ei ole varsinainen oppikirja, vaan lopultakin aika suppea esseekokoelma. Se kertoo, miten alan kolme professoria ja kolme emeritusta ymmärtävät erityiskasvatuksen luonteen koulussa ja yhteiskunnassa. Tekijöiden asema omilla laitoksillaan varmistaa, että teos löytyy useidenkin yliopistojen tutkintovaatimuksista. Myös uuden painoksen sisältämät mietteet tulevat epäilemättä seuraavaksi näkymään opiskelijoiden esseissä ja opinnäytteissä. Teoksella on siten erityinen asema kasvatusalan kirjatulvassa.

Kirjan aloitusluvussa *Joel Kivirauma* arvioi erityispedagogiikkaa tieteenä. Erityispedagogiikka auttaa yhteiskunnan heikoimpia ja asettaa heidän tarpeensa etusijalle. Se on siten normatiivinen tiede. Tässä kohtaa voisi väittää heti vastaan. Tutkimuskohde ei tee tieteestä normatiivista, ei liioin tutkijan motiivit. Niiden hyvänsuopaisuudesta ei liioin ole mitään taakeita. Kivirauman teesi kuitenkin liittyy koko kirjan yhteen perussanomaan eli erityisopetuksen suojeluun sitä riepottavilta puhureilta.

Kivirauma vertailee määrällisten ja laadullisten väitöskirjojen tekoa ja osoittaa, että erityispedagogiikka on 2000-luvulla osittain palautunut pehmeiden menetelmien ylivallasta. Kivirauma luonnostelee useitakin määritelmiä erityispedagogiikalle. Eräs niistä on, että asian määrittely normaaliksi (ja vastaavasti erityiseksi) on yksinkertaisesti opettajan vallankäyttöä. Tämä ei ole kaukana omasta suosikistani, jonka mukaan erityispedagogiikkaa on kaikki se, jonka opettaja yrittää siirtää erityisopettajalle, koska ei itse halua tehdä sitä. Toisessa artikkelissaan Kivirauma esittelee erityiskasvatuksen historiaa. Esitys hyödyntää uusia historian väitöskirjoja, mutta kaipaisi voimakkaampaa päivitystä aivan viimeaikaisten muutosten osalta.

Sakari Moberg ja *Simo Vehmas* ovat kirjoittaneet yhteisartikkelin, kuitenkin niin, että alku näyttää olevan Vehmaksen ja loppu Mobergin kynästä. Vehmaksen aiheena on brittiläinen sosiaalinen vammaiskäsitys. Esitys on sekava, mikä ilmeisesti johtuu itse teorian sekavuudesta. Aiheen kirkkaampi analyysi löytyisi Maailman Terveysjärjestön jaottelusta vaurioon, toimintavajavuuteen ja osallistumisrajoitukseen. Artikkelin lopussa Moberg etsii parhaita todisteita erityisopetuksen ”erityisyydestä” sisällöllisten perusteiden avulla.

Moberg ja *Hannu Savolainen* kirjoittavat laajasti integraatiosta ja inklusiosta. Näiden käsitteiden erottelussa kirjoittajat eivät täysin onnistu. He nojautuvat Stainbackien vuonna 1992 julkaisemaan kirjaan, joka oli ensimmäisiä, missä inklusion käsitettä esiteltiin. Stainbackit esittävät neljä erottelevaa asiaa, joista Moberg ja Savolainen epäonnekseen valitsevat numeron kaksi: integraatiossa kaksi erillään olevaa yhdistetään, kun taas inklusiossa ollaan alun alkaen yhdessä. Stainbackien listan kaksi ensimmäistä kohtaa ilmaisevat kuitenkin vain sanojen metaforisia miellelyhtymiä. Ratkaiseva ero olisi ollut listan kolmas kohta: inklusio vaatii koulun rakenteellista muuttamista, kun taas perinteisessä integraatiossa kaikki vaatimukset kohdistuvat medikalismien hengessä lapseen. Jo *Perusteet* -kirjan aikaisempien painosten myötä erityispedagogiikan opiskelijoiden sukupolvet ovat valitettavasti ymmärtäneet metaforisen yksityiskohdan asian ytimeksi ja menettäneet siten ymmärryksen varsinaisesta paradigmaerosta.

Viidennessä artikkelissa *Vehmas* esittelee etiikan teorioita ja soveltaa niitä erityiskasvatukseen. Vaikka kirjoittaja onkin perinteiden puolustaja, hän kannattaa näkemystä, että oppimisen ongelmissa on lupa etsiä vikaa myös ympäristöstä, ei vain lapsesta.

Jarkko Hautamäki kirjoittaa koulutettavuudesta ja siihen liittyvistä käsitteistä sekä yhdessä *Hannu Savolaisen* kanssa arvioinnista ja diagnosoinnista. Kirjoittajat esittävät ajanmukaista teoriaa ja väistävät metodioppaiden ikävän kehäpäätelmän, jossa validiteetti tarkoittaa sitä, että ”mitataan mitä on tarkoituskin mitata”. Luvussa kuvaillaan diagnosoinnin ihanneellista käyttöä ja esitellään myös kritiikkiä.

Kirjan laajimmassa luvussa *Ulla Lahtinen* käsittelee erityiskasvatusta ammattina. Luku on tarpeellinen täydennys perusoppikirjaan. Lahtinen korostaa, että erityisopetuksesta on löydetty erittäin tehokkaita interventioita. Vastaväitteenä voisi kyllä sanoa, että tehokkaat interventiot, kuten käyttäytymisanalyysi tai muistitekniikat eivät ole kenenkään yksityisomaisuutta. Lahtinen pitää inklusiivista koulua suomalaisen koulutuspolitiikan tavoitteena, koska näin kerrotaan komiteamietinnössä (*Erityisopetuksen strategia, 2007*). Tämäkin on syytä kor-

jata: mietintö antaa inklusiolle aivan oman määritelmänsä, jolla ei enää ole tekemistä sanan alkuperäisen merkityksen kanssa. Lahtinen mainitsee sanan ”inkluisio” useammin kuin muut kirjoittajat yhteensä, mutta tuntuu itsekin käyttävän sitä lähinnä vain hyvän opetuksen synonyymina.

Toinen suosittu sana kirjassa on ”auttaminen”, mikä viittaa siihen, että kirjoittajat näkevät työkenttäänsä filantrooppisena toimintana ja itsensä hyväntekijöinä. Muut kasvatustieteilijät eivät puhu yhtä paljon auttamisesta. Kiinnostavaa on havaita, että kirjoittajat alkavat vähitellen irtautua perinteisestä medikalismista, vaikka sen looginen vastinpari, myyttinen ”erityispedagogiikka”, pitääkin kirjassa yhä pintansa. Erityistarvetta ei silti enää löydetä vain lapsesta, vaan vikaa voi joskus olla myös ympäristössä, ja erillisten palveluportaiden sijaan tukea on lupa porrastaa myös samassa sijoituspaikassa.

Kirjan nimi lupaa liikoja. Ollakseen perusteos kirjan tulisi kertoa enemmän ja helpotajuisemmin erityisopetuksen menetelmistä ja kohteista. Kirjoittajien suuri määrä tekee lopputuloksesta hajanaisen etenkin, kun jokainen on päässyt kirjoittamaan mielialheestaan, vaikkei se ihan ydintä olisikaan.

Timo Saloviita